

GEHEIM

EX nr

3

**MINISTERIE VAN DEFENSIE
GENERALE STAF
AFD INLN / VEIL**

MAANDOVERZICHT

MEI 1975



SUPINTREP

GEHEIM

MAANDOVERZICHT

MEI 1975

De achter de evaluatie geplaatste letters hebben uitsluitend betrekking op interne verwerking en zijn derhalve voor de geadresseerden niet van belang.

	<u>blz.nr.:</u>
<u>INHOUDSOPGAVE</u>	
Samenvatting	1
<u>Deel I: Oost-Europa</u>	
<u>Hoofdstuk A: Politiek</u>	
1. Samenvatting	2
2. Warschaupakt	
a. Viering 30e verjaardag overwinning W.O.II	2-4
b. 20e verjaardag Verdrag van Warschau	4
3. <u>Polen</u>	
a. Hervormingen in bestuursstructuur	4-8
4. <u>Hongarije</u>	
a. Wijzigingen in regeringstop	8-9
5. <u>Joegoslavië</u>	
a. Defensie-begroting 1975	9-11
b. Sovjet wapenleveranties	11-13
<u>Hoofdstuk B: Economie</u>	
1. <u>Sovjet-Unie</u>	
a. Olieproductie	14-15
<u>Hoofdstuk C: Landstrijdkrachten</u>	
1. Samenvatting	16
2. Activiteiten	16
3. <u>Sovjet-Unie</u>	
a. Sovjet Luchtmobiele eenheden	16-17
b. Inspecties bij de strijdkrachten	17-18
<u>Deel II: Midden-Oosten/Noord-Afrika</u>	
1. Samenvatting	19
2. De verhouding Egypte-SU	19
3. De verhouding Syrië-SU	20
4. SU en de PLO	20-21
5. De verhouding Irak-SU	21
6. De verhouding Syrië-Irak	21-22

Geheim

SAMENVATTING

(Zie ook de afzonderlijke samenvattingen op de blzn 2,16 en 19.

1. Oost-Europa

Bij de feestelijkheden in de verslagperiode viel enerzijds de gematigde toon van de redevoering van Brezhnev op en anderzijds de nadruk die er opnieuw werd gelegd op de behoefte tot grotere coördinatie van de Warschaupakt lidstaten. Wat dit laatste betreft heeft Hongarije wijzigingen in de regering aangebracht die de goedkeuring van Moskou kunnen wegdragen.

Joegoslavië, dat zich nog steeds zelfstandig blijft opstellen t.o.v. de "Communistische wereld" heeft moderne Sovjet wapens aangeschaft. De defensie begroting voor 1975 was dan ook aanzienlijk hoger dan in 1974.

Naar thans is gebleken heeft de olie-industrie in de Sovjet-Unie gedurende 1974 de grootste vooruitgang in de geschiedenis van dit land geboekt, terwijl ook de vooruitzichten voor 1975 gunstig zijn.

Bij de Warschaupakt landstrijdkrachten hebben geen bijzondere activiteiten plaatsgevonden.

Bij het offensief tactisch optreden blijken de Sovjets steeds meer aandacht te gaan besteden aan heliborne operaties.

2. Midden-Oosten/Noord-Afrika

In de verslagperiode heeft er weer een drukke uitwisseling van bezoeken plaatsgevonden tussen de Sovjet-Unie en betrokkenen bij het Midden-Oosten conflict. Overigens schijnen de resultaten van deze bezoeken niet altijd even bevredigend te zijn (Egypte, Irak en de PLO). Bovendien wordt de verhouding tussen Irak en Syrië steeds slechter, hetgeen de Arabische positie t.o.v. Israël niet ten goede komt.

DEEL I : Oost-EuropaHoofdstuk A: Politiek

Geheim

1. Samenvatting- Warschaupakt

T.g.v. de vieringen van de 30e verjaardag van de overwinning in de Tweede Wereldoorlog en van het 20-jarig bestaan van het WP, werden resp. door Brezhnev en Gromyko redevoeringen gehouden. Brezhnev's redevoering viel op door zijn gematigde toon.

- Polen

Op een plenaire zitting van het Centraal Comité werden ingrijpende hervormingen in de bestuursstructuur van het land bekend gemaakt, welke echter niet zonder meer op het beknotten van de macht van lokale partijfunctionarissen kunnen worden teruggevoerd.

- Hongarije

De vervanging van Fock door Lazar als premier is niet als een verrassing gekomen en vloeit voort uit de geleidelijk plaats gevonden hebbende aanpassingen in de economische politiek.

- Joegoslavië

De defensiebegroting voor 1975 roept een aantal vragen op over de gevolgen ervan voor de algehele economische positie en bevestigt dat het de Joegoslavische leiding ernst is met de modernisering van het leger, getuige ook de aanschaf van de op de parade van 9 mei getoonde wapens van Sovjet makelij.

2. Warschaupakt

Confidentieel

a. De viering van de 30e verjaardag van de overwinning in de Tweede Wereldoorlog

De belangrijkste gebeurtenis tijdens deze viering was de op 8 mei door partijleider Brezhnev uitgesproken redevoering. De meest opvallende punten hieruit waren:

- (1) de uitspraak van Brezhnev dat "met het opruimen van de oorlogshaard in Indochina, de voorwaarden is geschapen voor een verdere gezondmaking van de internationale atmosfeer. Dit is winst voor de zaak van de internationale ontspanning, waaronder ook, naar wij aannemen, de ontspanning in de betrekkingen tussen ons land en de VS".

Opmerking: Dit was de eerste keer dat de Sovjet-leider de communistische overwinning in Z.O. Azië in het openbaar noemde, maar op een zodanige wijze, dat de relatie tot de VS hierdoor zo min mogelijk in gevaar wordt gebracht. Het was opvallend dat Brezhnev Kambodja niet met name noemde.

- (2) de opvallende terughoudendheid welke Brezhnev ook aan de dag legde inzake het Midden-Oosten en de CEVS in welk verband hij de door de SU gewenste snelle afsluiting op het hoogste niveau niet noemde.
- (3) het, voor het eerst sinds lange tijd niet uiten van kritiek op China; van Chinese zijde werd t.g.v. de 30e verjaardag

in het officiële partij-orgaan "Volksdagblad" een ongemeen fel artikel geplaatst waarin werd gesteld dat een "Hitleriaans type fascistische dictatuur ingesteld was in de SU door de renegatenklike Khrushchev-Brezhnev". Overigens bezochten wel twee Chinese onder-ministers de beide, door de SU in Peking gegeven recepties t.g.v. deze verjaardag.

- (4) Het noemen door Brezhnev van het aandeel dat de Joegoslaviëse partisanen geleid door communisten, in de bevrijding van Joegoslavië hadden; kennelijk bedoeld om de recentelijk met Belgrado ontstane polemiek over dit onderwerp door artikelen van Sovjet militairen, waarin de Joegoslavische rol gebatelliseerd werd, te sussen.
- (5) Evenmin vergat Brezhnev de "bevrijdingsstrijd van het Albanese volk" maar ook bracht hij een saluut aan de vertegenwoordigers van de Westelijk Geallieerden in W.O. II. Dit is als vermeldenswaard te karakteriseren, omdat in het propaganda-offensief ter voorbereiding van deze 30e verjaardag zeer sterk en eenzijdig de nadruk was gelegd op het Sovjet aandeel in de overwinning op Hitler-Duitsland.

Tijdens een andere ceremonie ontving Brezhnev zijn maarschalkster, als gevolg van zijn promotie tot legergeneraal.

Op 9 mei vond in Moskou i.t.t. Praag geen militaire parade plaats. (B-2) (R) (G).

Commentaar: Brezhnev's terughoudendheid kan zijn ingegeven door een eventuele vrees, ook door Sovjet diplomaten ter CEVS naar voren gebracht, voor een verharding van de Amerikaanse houding na Vietnam, welke de "vijanden van de détente" in de kaart spelen.

In hoeverre deze terughoudendheid in de SU thans algemeen is, is de vraag, indien men let op Suslov's uitspraak in een rede op 22 april t.g.v. het feit dat Lenin 105 jaar geleden werd geboren. Hij zei toen dat de internationale posities van de Socialistische gemeenschap nog nooit zo sterk waren als nu en dat de ontspanning object van harde politieke en ideologische strijd is.

Een interpretatie van Suslov's woorden zou echter kunnen zijn dat hierin een oproep tot een minder snelle voortzetting van Brezhnev's détente-politiek en tot een voorzichtig pas op de plaats maken, was vervat.

Voorts werden alle door Brezhnev in zijn rede niet of terloops behandelde thema's wel op 14 mei op de gebruikelijke manier behandeld door minister van Buitenlandse Zaken Gromyko t.g.v. de 20e verjaardag van het verdrag van Warschau. Brezhnev's promotie kan als uiting worden gezien van de goede relatie tussen Brezhnev en de militairen. Een andere, voorzichtig gestelde, zienswijze zou kunnen zijn dat dit deel uit maakt van het ceremonieel om Brezhnev t.z.t. (het 25e partijcongres) een waardig afscheid te bereiden.

In dit licht, zou ook het ontslag van Shelepin gezien kunnen worden

b. De 20e verjaardag van het Verdrag van Warschau

Geheim

De SU greep de 20e verjaardag van het WP aan, om opnieuw te pleiten voor de behoefte aan een grotere coördinatie tussen de lidstaten van het pakt op het gebied van de buitenlandse politiek. Sommigen berichten wilden dat de Sovjets gehoopt hadden de instelling van een permanent Comité van ministers van Buitenlandse Zaken en van een Pakt-secretariaat met aan het hoofd een secretaris-generaal, bekend te kunnen maken. Hierin zouden zij wederom door de Roemenen gedwarsboemd zijn. Het zouden o.a. deze meningsverschillen zijn geweest die er toe geleid hebben geen topontmoeting van WP-leiders te Moskou te laten plaatsvinden. In plaats daarvan vond een feestelijke bijeenkomst van parlementsleden uit de WP-landen te Warschau plaats. Verder kwam van 19-21 mei de Militaire Raad, o.l.v. Yakubovsky te Warschau bijeen.

In een rede herhaalde Gromyko wat reeds eerder werd geuit in de Pravda, dat het WP "het belangrijkste centrum voor de coördinatie van het buitenlands beleid van de Broederlanden" is. Ook herhaalde hij het aanbod om het WP op te heffen indien ook de NAVO zou worden opgeheven. Voorts liet Gromyko zich in tamelijk optimistische bewoordingen uit over het, dit jaar plaatsvindende, bezoek van Brezhnev aan de VS in welk verband hij de SALT met name noemde. T.a.v. China zei Gromyko dat dit land een onveranderd vijandelijke, tegen de SU gerichte, koers vaart, waarbij Peking's pogingen om enige landen voor haar zaak te winnen, steeds meer de aandacht op zich vestigen. (B-3) (R) (W).

Commentaar: De verhouding tot Roemenië lijkt ook blijkens andere berichten negatief te zijn beïnvloed in de afgelopen tijd. Zo was er het bericht dat de SU ontevreden zou zijn over kennelijk verouderde stafprocedures in de Roemeense strijdkrachten en over de Roemeense onwilligheid deze aan te passen, waardoor de samenwerking met andere WP-staven wordt bemoeilijkt. Een andere factor lijkt te zijn de houding van Roemenië, tezamen met die van Joegoslavië, tijdens de voorbereidingen voor een Europese conferentie van CP'n. Volgens een tot nu toe onbevestigd bericht zou Gromyko in zijn rede gesproken hebben over de belofte van wederzijdse bijstand in het geval van een gewapende aanval door een agressor. Krachtens het WP-verdrag zou "in Europa" hieraan toegevoegd moeten worden. Dezerzijds kan vooralsnog niet beoordeeld worden of dit bewust en mogelijk met het oog op de situatie aan de grens met China werd gedaan. Met de aanduiding van enige landen welke China voor zich tracht te winnen, doelde Gromyko waarschijnlijk op Japan en op het bezoek van de Chinese vice-premier aan Parijs.

3. Polen

Confidentieel

a. De Hervormingen in de bestuursstructuur

Tijdens een plenaire zitting van het Centraal Comité maakte

premier Jaroszewicz de plannen voor een wijziging van de bestaande bestuursstructuur bekend.

Omdat deze wijziging van diverse zijden niet voldoende in het kader werd geplaatst van de jarenlange hieraan voorafgegaan zijnde voorbereiding, wordt hieronder gedeeltelijk de door Jaroszewicz uitgesproken rede weergegeven, zoals die in "Zolnierz Wolnosci" van 13 mei werd gepubliceerd. In deze rede staat "gminy" voor gemeente, is "powiat" vergelijkbaar met het Duitse "Kreis", en komt "Wojewodztwo" overeen met provincie.

"Modernisering van de bestaande bestuursstructuur betekent een betere gebruikmaking van het kader.

In de tijd, die ligt tussen het instellen van distrikten en het oprichten van "gminy" was de "powiat" een elementaire schakel in het regerings- en bestuurssysteem. Momenteel, nu we het merendeel van de bevoegdheden en economische en bestuurlijke taken hebben overgeheveld naar het niveau van "gminy" en steden, zijn er voor de bestuursorganen van de powiats nog maar weinig bevoegdheden over. De door de hervormingen gecreëerde "gmina" zet een steeds groter vraagteken achter de noodzaak van het voortbestaan van een tussenschakel tussen gmina en wojewodztwo in het administratieve systeem.

De powiat heeft als bestuursschakel een belangrijke rol gespeeld in de oprichting en versterking van de staat, in de opbouw en ontwikkeling van het land en in het vervullen van belangrijke administratieve functies.

Binnen het staats bestuursapparaat en in dat van de powiat coöperatie is een uitstekend en bereidwillig kader gegroeid.

Hoewel we de enorme verdienste van partij-, maatschappelijke en bestuursfunctionarissen in het hele dertigjarige bestaan van de Poolse Volksrepubliek ten volle waarderen, kunnen we niet tot de orde van de dag overgaan met voorbijgaan aan het feit dat een bestuurssysteem in drie geleidingen onder de huidige omstandigheden omslachtig en verouderd is geworden en dat het kader in feite niet ten volle benut wordt.

We hebben onze toevlucht genomen tot deze territoriale indeling in drie geleidingen toen de volksmacht 30 jaar geleden ontstond. In economisch en maatschappelijk opzicht is dat in een ontwikkeld land en in een staat met een geplande economie, wat het socialistische Polen nu is, in feite al een anachronisme.

Een verdere snelle ontwikkeling, de vorming van scheppende krachten op een steeds hoger niveau, de toenemende noodzaak om onze landbouw te hervormen, dit alles vereist een adequate en op de nieuwe behoefte ingestelde territoriale indeling van het land. Vanaf een zekere tijd, en vooral na de versterking van gminy en daardoor de ontwikkeling van een veelzijdige activiteit, begon de powiat in steeds sterkere mate de organisatorische bestuursfunctie, die het tot dan toe gehad had te verliezen en kwam het in de positie van doorgeef apparaat tussen wojewodztwo en gminy en steden. Onder de 314 powiats zijn er 276 (d.i. 85%), waarin het aantal gminy 4-10 bedraagt, waarbij bij 177 daarvan het getal 7 niet wordt overschreden en bij 133 powiats er niet meer dan 6 gminy zijn. Het is daarom moeilijk vol te houden dat een powiat, die enkele gminy telt momenteel volledig bestaansrecht

zou hebben.

Voor de dienstverlening in de 2739 gminy en steden die geen powiat zijn hebben we in de hele administratieve infrastructuur van powiats (waarbij we alleen de geestelijke werkers tellen) een apparaat dat 121.000 werkers telt. Gemiddeld betekent dat dus 44 intellectuele werkers per gmina in de powiat. En dan zijn er nog powiats met een kleiner aantal gminy, waar per gmina zelfs zo'n honderd intellectuele werkers zijn.

Het gevolg van dit systeem is dat het powiat kader, wat groten-deels bestaat uit werkwillige, ervaren en vakbekwame werkers, niet ten volle benut wordt.

De rechtvaardige, gezonde ambitie van dit kader willen we aanzienlijk efficiënter en nuttiger inzetten.

De nieuwe landelijke overheidsstructuur is een garantie voor een volledige uitvoering van toenemende ontwikkelingstaken

We willen de conceptie van een structuur van overheidsorganen en staatsbestuur in twee geledingen en de landelijke verdeling in twee geledingen tot onderwerp maken van de huidige derde, belangrijkste en meest gecompliceerde hervormingsetappe.

De hervorming voorziet in een tweedelige structuur van landelijke overheidsorganen en staatsbestuur, d.w.z. van gminy en steden als organen van 1e instantie en wojewodztwa als organen van tweede instantie. De hele zwaarte van de huidige hervormingsetappe concentreert zich rond de rechtmatige organisatie van de tweede instantie van de landelijke overheids- en bestuursorganen.

De 314 powiats zullen afgeschaft worden en er zullen 49 wojewodztwa gecreëerd worden, waarbij drie grote woonagglomeraties: Warschau, Lodz en Krakow. In de wojewodztwa in deze keten hebben de bestuurs- en administratieve organen een programmerende functie, d.w.z. ze zullen de richting, waarin zich hun regio zal ontwikkelen plannen en zij zullen zorgdragen voor de realisering van de voornaamste taken op maatschappelijk-economisch en politiek gebied, die voortvloeien uit de politiek van partij en staat. Wij creëren een ruimtelijke structuur, die een volledige uitvoering van de groeiende ontwikkelingstaken moet verzekeren en tegelijkertijd het besturen, coördineren en toezichhouden van het geheel van processen en maatschappelijke en economische taken door de overheids en administratieve organen mogelijk moet maken. Zo beantwoorden de gevormde structuur van de landelijke overheidsorganen en bestuursorganen en de nieuwe territoriale onderverdeling eveneens aan de eisen van de planning van de ruimtelijke ordening van het land.

De grote centra van industrie en handel, van hogere studie-inrichtingen, van wetenschap en cultuur en van medische zorg, zullen hun rol in de macroregio's blijven spelen, onafhankelijk van de vergroting van het aantal wojewodztwa.

Zo blijft dus de positie van de oude wojewodztwo steden, die ze in het sociaal economisch leven van het land innamen, behouden.

Het opheffen van de powiat schakel betekent een rationalisering van de overige bestuursniveau's

De powiat steden, die niet langer hoofdstad van de powiat zullen zijn, zullen nu, hoewel zij niet langer de functie van bestuurscentrum hebben, nog steeds een op de omgeving gericht centrum blijven. Zij zullen zelfs in staat zijn om heel hun bezittingen zonder achteruitgang op veelzijdige wijze verder te ontwikkelen.

Het afschaffen van de powiat schakel is van fundamentele invloed op de bevoegdheid en competentie van de overige bestuursniveau's. Deze bevoegdheden en de daaraan verbonden verplichtingen willen we voornamelijk geven aan de organen van gminy en steden, die daardoor een elementaire schakel worden in de organisatie en de realisering van lokale en algemene staatszaken. De wojewodztwa zullen daarentegen de functie van plannen, coördineren en supervisie uitoefenen en bovendien van het herroepen van administratieve procedures. Net als de veranderingen in de landelijke bestuursstructuur, zal ook de organisatie van de niet-gesubordineerde eenheden een verandering ondergaan, zowel die van de staat, als de gemeenschap- en de sociale organisaties, wat zal neerkomen op het inpassen in het nieuwe systeem en dus op de liquidatie van de powiat schakel.

Afhankelijk van het maatschappelijk-economisch potentieel van de nieuwe wojewodztwa, van de mate van industrialisering, de bevolkingsdichtheid, het aantal territoriale basiseenheden, de geplande richting van ontwikkeling en andere factoren, voorziet de hervorming in een differentiëring van de grootte van het arbeidsapparaat in de afzonderlijke wojewodztwo departementen.

We zijn tegelijkertijd van plan de actuele organisatiestructuur van de landelijke eenheden door te lichten en de overbodige schakels ervan te elimineren.

In de voorstellen geven we aan welke eenheden noodzakelijk zijn voor het goed functioneren van het maatschappelijk-economisch leven, welke successievelijk in latere termijnen gereorganiseerd kunnen worden, welke geheel afgeschaft kunnen worden en, tenslotte, welke binnen het systeem van de nieuw geprojecteerde wojewodztwa het gebied van enkele wojewodztwa tot hun actiegebied kunnen krijgen.

Alle bouweenheden, productie eenheden, hersteleenheden en dienstverlenende eenheden voor de bevolking blijven onaangetast. De veranderingen zullen alleen hun organisatorische administratieve bovenbouw betreffen, doordat die op powiat niveau geëlimineerd wordt.

In de hervormingsvoorstellen krijgen onze grote steden een bijzondere status en positie. Een voorbeeld daarvan is de hoofdstad Warschau - een grote maatschappelijk-economische agglomeratie, die de vorming van organismes van voorsteden entameert en deze samenbrengt binnen een gemeenschappelijke ontwikkelingstrend als een organiek achterland van de hoofdstad. Daarom stellen wij voor een wojewodztwo te maken van de hoofdstad en de hele agglomeratie volledig te integreren. Aan het hoofd van de hoofdstedelijke wojewodztwo zal de president staan met de volmachten van een wojewoda. De hervormingsvoorstellen gelden, behalve voor Warschau, zoals hier geschetst, ook voor Lodz en Krakow.

Ten aanzien van de steden Poznan en Wroclaw wordt eveneens een nieuwe regeling voorgesteld.

Commentaar: De in de pers n.a.v. deze wijzigingen vermelde opvatting dat deze primair als een maatregel ter indamming van de macht van lokale en regionale partijbonzen gezien moeten worden, lijkt slechts zeer gedeeltelijk waar te zijn. Met name het verdwijnen van de "powiats" lijkt hierdoor niet in eerste instantie geïnspireerd te zijn geweest, maar eerder door het principe dat

de administratieve structuur in maximale mate moet zijn aangepast aan de economische structuur. Zoals uit de rede van Jaroszewics blijkt is het overdragen van "powiat-bevoegdheden aan Gmina autoriteiten een zaak waaraan reeds verscheidene jaren gewerkt is, zoals o.a. uit de besluiten van de Poolse Ministerraad van 30 november 1972 blijkt. Bij de herindeling van de "wojewodztwa" zal het beknotten van de macht van partij-officials ongetwijfeld wel een rol gespeeld hebben, hetgeen ook zou blijken uit de geheimzinnigheid rond de besluitvorming hieromtrent gedurende de afgelopen maanden. Uit eigen ervaring weet partijleider Gierek nog veel te goed hoe men als regionaal partijbestuurder het centraal in Warschau bepaalde beleid kan dwarsbomen.

De nieuwe bestuurlijke indeling is reeds m.i.v. 1 juni van kracht geworden. Nog niet overzien kan worden welke invloed dit zal hebben op de militair-administratieve indeling welke tot dusver samenviel met de 17 "wojewodztwa", alsmede op de organisatie van de civiele verdediging.

4. Hongarije

Confidentieel

a. Wijzigingen in de regeringstop

Het ontslag van Fock als minister-president van Hongarije om gezondheidsredenen en op eigen verzoek, zoals het in het op 15 mei uitgegeven officiële communiqué heet, volgde op zijn, tijdens het in maart gehouden 11e partijcongres, geuite zelfkritiek die neer kwam op de erkenning door Fock "dat een goede politiek onvoldoende door de regering was uitgevoerd".

Fock wordt opgevolgd door Lazar, die tot nu toe vice minister-president, voorzitter van het Plancomité en vertegenwoordiger van Hongarije bij de Comecon was. In deze eerste hoedanigheid wordt hij opgevolgd door Szeker, voor wiens post als minister voor Zwarte Industrie tot nu toe geen opvolger is bekend gemaakt. Tot nieuwe voorzitter van het Plancomité werd benoemd Huszai die tevens een van de nu 4 vice-premiers blijft. Van Lazar, die in maart Politbureau-lid werd, is bekend dat hij veel minder dan anderen betrokken is geweest bij de economische hervormingspolitiek van Nyers en waaraan door Fock als premier in belangrijke mate gestalte werd gegeven. In zijn nieuwe functie lijkt Lazar nog beter te passen in de door Kadar onder Sovjet druk ondernomen pogingen om deze hervormingen gedeeltelijk, en langs de weg der geleidelijkheid verder ongedaan te maken. (B-2) (G) (W)

Commentaar: Fock's aftreden zou ook door de Sovjet leiding zijn geëist toen Brezhnev in maart t.g.v. het Hongaarse partijcongres in Boedapest was. De neerwaartse trend in zijn carrière zou zijn begonnen in maart 1972, toen Fock in Moskou was en zich bij die gelegenheid tegenover de Sovjet weigering om op lange termijn garanties voor grondstoffen-leveringen te geven, opgesteld zou hebben. Datzelfde jaar gaf ook het begin te zien van Sovjetkritiek op de Hongaarse economische hervormingen en druk op Kadar om deze terug te draaien. Dit is inderdaad gebeurd, zij het geheel en al in de stijl van Kadar die wars is van abrupte ingrijpende veranderingen, waarvoor vorig jaar nog werd gevreesd. Deze aanpassingen werden eerst duidelijk zichtbaar toen begin vorig jaar een aantal als liberaal bekend staande leidende persoonlijkheden naar de achtergrond werden gedrongen. De benoeming van Lazar tot premier betekent dan ook geen verandering van de lijn van partijleider Kadar zoals die in maart op het 11e partijcongres is bekrachtigd, maar eerder een continuering ervan, temeer daar Lazar hierbij al geruime tijd in leiding gevende posities betrokken was. Wat wel enigszins opmerkelijk was aan het ontslag van Fock, was het tijdstip. Algemeen werd aangenomen dat dit pas na de parlamentsverkiezingen van 15 juni zou plaatsvinden. Na deze datum zouden verdere wijzigingen in de regering verwacht kunnen worden, welke o.a. het verdwijnen uit de regering van de minister voor Metallurgie, Horgos zou inhouden. Op de achtergrond hiervan zou eveneens de kwestie van de Sovjet lange termijn garanties voor grondstoffenleveringen staan. Afgewacht moet worden of Fock zijn plaats in het Politbureau zal behouden.

5. Joegoslavië

a. Defensie-begroting 1975

De begin dit jaar bekend gemaakte federale begroting voor 1975 heeft een sterke stijging van de militaire uitgaven laten zien.

Het voor defensie uitgetrokken bedrag steeg van 19,6 in 1974 tot 29,3 miljard dinar (1 dinar = f 0,17) in 1975, hetgeen neerkomt op een stijging van bijna 50%. Het defensie-aandeel in de totale federale begroting steeg van 47,5 naar 53%. Vooral dit laatste cijfer verschaft een enigszins vertekend beeld van de Joegoslavische defensie-inspanning. Om deze cijfers op hun juiste waarde te kunnen bepalen moeten ze gezien worden in het verband van de begrotingspraktijk in Joegoslavië. Hierin, d.w.z. in het totaal van begrotingsuitgaven, neemt het budget van de Federatie een relatief bescheiden plaats in, wat wil zeggen dat de rest voor rekening van de republieken, autonome provincies en obstina's (gemeenten) geschiedt. Verder moet er rekening mee worden gehouden dat het officiële defensie budget niet alle uitgaven voor militaire doeleinden dekt.

Hieraan zou een kleine 50 miljoen dinar toegevoegd moeten worden, afkomstig uit de begrotingen van andere departementen, onder het hoofd "activiteiten in verband met de nationale defensie". Bovendien geschieden bepaalde militaire uitgaven voor rekening van de republieken en gemeenten, die verantwoordelijkheden hebben voor mobilisatie en het in stand houden van territoriale eenheden in het kader van het concept van de Algemene Volksverdediging.

Omdat bepaalde bevoegdheden inzake de territoriale verdediging echter tot de competentie van de Federatie i.p.v. de afzonderlijke republieken, zijn gaan behoren, kan er redelijkerwijs van worden uitgegaan dat de militaire uitgaven van republieken /gemeenten dienovereenkomstig zijn verminderd.

In deze omstandigheden mag aan de defensiebegroting uitgedrukt in procenten van de totale begroting niet die betekenis worden toegekend, welke er voor andere landen aan gegeven kan worden. Dit zou een verklaring kunnen vormen voor het hoge percentage van 53%, dat de defensie-uitgaven vormen in de Federale begroting. Nog een aspect is dat inzake de stijging van de militaire uitgaven met een kleine 50% ook rekening dient te worden gehouden met de inflatie die in 1974 in Joegoslavië \pm 28% bedroeg, en welke volgens sommige voorspellingen dit jaar groter zal zijn. Zo bezien ligt de stijging van het defensiebudget t.o.v. het vorig jaar tussen de 20 en 25%. Ondanks dit alles vertegenwoordigt de absolute waarde van dit defensie-budget een aanzienlijke uitgave, welke in vergelijking met vorig jaar opnieuw sterk is gestegen (ter vergelijking: in 1974 bedroegen de defensie-uitgaven 19,559 miljard dinar; dezen vormden 47,5% van het Federale budget en betekenden een verhoging t.o.v. 1973 met 6 miljard dinar).

Naast het onder Federale competentie plaatsen van voordien regionale/gemeentelijke bevoegdheden, alsmede rekening houdende met de inflatie, lijkt de stijging van de defensie-uitgaven vooral ook bedoeld om het in 1974 begonnen moderniseringsprogramma van de strijdkrachten verder voort te zetten. Dit betreft niet alleen de aanschaf van nieuwe wapensystemen, maar ook de verbetering van de leefomstandigheden in de kazernes van het Volksleger. Zo zal ook het netelige probleem van de legering van het kader worden aangepakt.

Afgewacht moet worden welke gevolgen dit defensiebudget zal hebben voor Joegoslavië's economische positie.

Het is waarschijnlijk dat de toename van in wezen improductieve uitgaven de inflatie verder kunnen aanwakkeren.

De aankoop van modern wapenmateriaal gaat ten koste van de voorraad aan convertibele valuta en/of de Joegoslavische roebelbalans (niet bekend is op welke wijze het op 9 mei getoonde, en van de SU gekochte, materiaal is betaald), hetgeen een verdere verslechtering van de handelsbalans inhoudt, welke in 1974 een tekort van bijna \$ 4 miljard te zien gaf.

De bedragen die Joegoslavische gastarbeiders naar hun land terugsturen, kunnen dit tekort steeds moeilijker compenseren, te meer daar in dit opzicht de economische recessie in het Westen zich doet gevoelen. De lopende rekening van de betalingsbalans gaf over 1974 een tekort van \$ 1 miljard te zien.

Dit alles is het gevolg geweest van een politiek om de groei krachtig te stimuleren, waarmee echter ook positieve resultaten worden bereikt, vooral zichtbaar in de stijging van de industriële en agrarische produktie, het aantal arbeidsplaatsen en de reële inkomens. In hoeverre dit kan voortduren, zal afhangen van de mate waarin men de inflatie zal weten te beteugelen en de export zal kunnen stimuleren, op straffe van een verdere verslechtering van de handels- en de betalingsbalans.

In de huidige internationale situatie waarin over het algemeen meer de aandacht uitgaat naar een dreiging van politiek-economische dan van militair-politieke aard, valt het Joegoslavische defensiebudget door zijn, ook in reële termen sterke stijging op.

Hieruit blijkt dat Joegoslavië zich, ondanks de slechte internationale economische conjunctuur, sterk wil blijven richten op het in stand houden en verbeteren van het defensie-apparaat. Een en ander zou er op kunnen wijzen dat de leiding ondanks de détente nog altijd rekening houdt met de interne en externe gevaren waaraan het land kan worden blootgesteld b.v. rond Tito's opvolging. Een sterk en goed uitgerust leger lijkt hen in dit verband de beste garantie te vormen voor de continuïteit van het regime. Begin dit jaar werd ook met het oog hierop het Comité voor de verdediging van de constitutionele orde onder voorzitterschap van Bakaric ingesteld, waarin de belangrijkste personen en groepen uit partij, regering en leger zitting hebben. Wellicht dat dit alles Tito er op 25 mei t.g.v. zijn 83e verjaardag toe heeft kunnen bewegen om voor het eerst over de post-Tito periode te spreken. Hij zei er van overtuigd te zijn dat "onze gemeenschap de weg gevonden heeft die zij na mijn verdwijnen zal moeten volgen ondanks de speculaties die daarover in het buitenland de ronde doen".

eheim

b. De Sovjet wapenleveranties

De recentelijk bekend geworden leveranties van modern Sovjet wapenmaterieel aan Joegoslavië, dat gedeeltelijk tijdens de op 9 mei in Belgrado gehouden parade t.g.v. de overwinning in de 2e wereldoorlog werd getoond, zou Tito's bovengenoemde opmerking wat kryptisch kunnen maken temeer als men ook de reparatie van een Sovjet onderzeeboot in Joegoslavische havens in gevolge de vorig jaar aangenomen wet, het feit dat thans ± 250 Joegoslavische officieren in de SU een opleiding volgen, en de bezoeken van minister van Defensie Ljubicic in mei 1974 aan Moskou en van de Sovjet CGS Kulikov in september 1974 aan Belgrado, daarbij in beschouwing zou nemen.

Naar valt aan te nemen ligt achter deze wapenleveranties een

aantal uiteenlopende motieven om te leveren schuil. Wat betreft de SU zouden deze voort kunnen komen uit het feit dat zij al sinds jaren Joegoslavië's belangrijkste wapenleverancier uit het communistische blok is en dat om de potentieel hiervan uitgaande invloed te bewaren de sinds eind 1973 gevolgde praktijk van een aantal verouderde Sovjet wapens door nieuwe te vervangen, niet meer voldoende was. Indien dit beleid door de SU wél zou zijn voortgezet had de afhankelijkheidsrelatie verloren kunnen gaan. De reden voor de SU om nieuwe wapensystemen te leveren kan mede zijn beïnvloed door de berichten over Joegoslavische interesse in Amerikaans en Zweeds materieel, waardoor een potentieel sterke invloed in de Joegoslavische strijdkrachten verloren zou kunnen gaan. Omgekeerd zijn de Joegoslavische strijdkrachten geïnteresseerd in het handhaven van goede relaties met de SU, omdat de belangrijkste wapenuitrusting uit dit land komt. Achteraf lijkt tevens te kunnen worden vastgesteld dat het afkondigen van de wet op de toelating van oorlogsschepen verband houdt met de Sovjet wapenleveranties, temeer als men let op het tijdstip van afkondiging: in april 1974 wordt de wet afgekondigd, waarop Ljubice in mei 1974 naar de SU gaat, gevolgd door een bezoek op het hoogtepunt van de kominformisten-affaire door Kulikov aan Belgrado. Tenslotte kunnen ook factoren van meer economische aard een rol gespeeld hebben.

Een en ander wil niet zeggen dat Joegoslavië volledig afhankelijk van de SU wil worden op het gebied van wapenleveranties. De constructie samen met Roemenië van het gevechtsvliegtuig "Yurom" getuigt daarvan, evenals de kennelijke belangstelling voor Zweeds materieel en de adviezen van dat land om moeilijkheden bij de Yurom-constructie te overwinnen, als ook de interesse voor eventuele Amerikaanse wapenleveranties. In dit verband kan ook nog gewezen worden op het bezoek van een Chinese militaire delegatie aan Belgrado o.l.v. een plv. Chef Staf.

Samenvattend kan gezegd worden dat de SU en Joegoslavië het wederzijds voordelig achten om op militair gebied samen te werken, ondanks onenigheden op politiek gebied. Deze zijn n.l. duidelijk aanwijsbaar, zoals bijv. de intrinsingente Joegoslavische houding inzake de voorbereiding van een Europese conferentie van CP'n. Ook klonk in 2 van de redevoeringen welke Tito de afgelopen maanden gehouden heeft steeds iets door van bedreiging van de kant van de SU, vooral in de polemiek over de vraag wie nu eigenlijk Joegoslavië bevrijd had in de Tweede Wereldoorlog.

Opmerking: Afgezien van de kennelijke Joegoslavische wens een modern luchtverdedigingssysteem te hebben - getuige de presentie van SA-6 en SA-7 - kan het tonen van FROG-7, een tactisch grond-grond raketsysteem met een maximum dracht van ca. 70 km, een verrassing worden genoemd, vooral vanwege het politieke feit, dat dit wordt aangeschaft. Het lijkt voornamelijk voorbarig om een duidelijk verband te suggereren met het dreigement van de Joegoslavische afgevaardigde op de slotzitting van de toetsingsconferentie over het non-Proliferatieverdrag dat de Joegoslavische regering haar houding t.o.v.

dat verdrag opnieuw zal bekijken en daaraan eventueel conclusies zal verbinden. Van belang is ook te weten hoeveel FROG's en op welke voorwaarden Joegoslavië deze van de SU heeft gekregen.

Voor wat het waard is kan ook nog worden vermeld dat de presentatie van de FROG tijdens de parade zodanig was, dat men daar kennelijk mee aan wilde tonen geen offensieve bedoelingen met dit wapen te hebben.

Het is niet onmogelijk dat Joegoslavië ook geïnteresseerd is in eventuele wapenaankopen in Polen.

Tijdens het bezoek eind mei van een Poolse militaire delegatie o.l.v. Gen Sawczuk aan Belgrado zou naar verluidt een "plan voor samenwerking tussen beide broederlegers" op de agenda staan.

Hoofdstuk B: Economie1. Sovjet-Unie

Dienstgeheim

a. Olieproductie

De olie-productie industrie in de Sovjet-Unie boekte gedurende 1974 de grootste vooruitgang in de geschiedenis van dit land, terwijl de vooruitzichten voor 1975 ook gunstig zijn. Dit is voornamelijk te danken aan de productieresultaten welke in W-Siberië werden gerealiseerd.

De ruwe olie productie nam in 1974 met 596.000 b/d t.o.v. 1973 toe tot 9.176.000 b/d (= 458,8 miljoen ton) ofwel met zeven percent.

De Sovjet-Unie werd hierdoor de grootste producent van ruwe olie ter wereld.

De productievermeerdering in 1972 en 1973 bedroeg resp. 468.000 b/d en 572.000 b/d.

In 1974 produceerde W-Siberië 2.320.000 b/d (116 miljoen ton) tegen 1.750.000 b/d in 1973 en 1.254.000 b/d in 1972. Met andere woorden, de productiestijging van ruwe olie in W-Siberië is vrijwel volledig verantwoordelijk voor de totale productiestijging in de Sovjet-Unie.

Het productieplan voor 1975 voorziet in een groei van 612.000 b/d t.o.v. 1974 tot een totaal van 9.788.000 b/d.

Een grotere output wordt verwacht in de volgende gebieden:

- Perm provincie en de aangelegen Autonome Sovjet Republiek Udmurt in het noorden van de Volga-Ural "oil patch";
- Autonome Sovjet Republiek Komi in de noord-oostelijke sector van oost-Rusland;
- Republiek Witrusland bij de Poolse grens;
- Schiereiland Mangyshlak in Kazachstan bij de Kaspische Zee;
- Chkalov Provincie in het zuiden van de Ural;
- Turkmenistan.

Een lagere output wordt verwacht in:

- Azerbaidzhan (zowel bij de "onshore" als de "offshore" productie);
- Dagestan (nabij Azerbaidzhan);
- Grozny gebied in het noorden van de Kaukasus.

Een onveranderlijke output wordt verwacht in:

- Ukraïne;
- Centrale gebied van de Volga-Ural (Bashkirië, Tartarie, Kuibyshev-provincie);
- Sakhalin eiland in het "Verre Oosten".

In de eerste vier jaar van het plan 1971-1975 bedroeg de totale ruwe olie productie 12,4 miljard b/d (= 1,7 miljard ton). In dezelfde periode werden 80 nieuwe olievelden en 13.000 productie bronnen in gebruik genomen.

Olie en aardgas maakten tezamen in 1974 64 percent uit van de

brandstof balans in de Sovjet-Unie tegen 60,2 percent in 1970. Verwacht wordt echter dat het aandeel van de hydrocarbonaten zich aan het eind van de zeventiger jaren zal stabiliseren, en mogelijk afnemen, indien de Sovjet-Unie een groter accent legt op kolen en kernenergie.

De olievelden van W-Siberië zijn van uitzonderlijk groot belang voor de Sovjet-Unie omdat de productiekosten hier nog relatief laag te noemen zijn. Deze velden zijn pas sinds ongeveer 11 jaar in productie en volgens officiële Sovjet gegevens moeten deze velden in 1980 250 miljoen ton ruwe olie kunnen leveren.

In de periode 1970-1974 werden in totaal 7.825 mijl nieuwe pijpleidingen binnen de Sovjet-Unie gelegd voor olietransport, waarvan het grootste deel bestond uit 48 in. leidingen voor lange afstand transport naar de olievelden in W-Siberië.

De vergrote olieproductie in 1975 t.o.v. 1974 moet voor 99 percent gerealiseerd worden door een vergrote productie van de W-Siberische oliebronnen.

De Sovjet-Unie investeert momenteel enorm in de ruwe-olie exploitatie en exploratie. In het plan 1975 is \$ 3,7 miljard uitgetrokken voor kapitaal bestedingen waarvan ca. \$ 2,3 miljard voor constructie en installatie in de Tyumen provincie in Siberië.

Dit investeringsplan voorziet o.a. in:

- een boorprogramma (exclusief de boringen van het ministerie voor geologie en het ministerie voor de gas-industrie) van 27,9 miljoen "feet of hole" en 4.300 nieuwe bronnen;
- een totaal van 1.677 mijl aan pijpleidingen;
- een toename van het transport van olie en aardgas via pijpleidingen met 22 percent.

Ook wordt momenteel in de Sovjet-Unie grote aandacht geschonken aan de toepassing van nieuwe technologische ontwikkelingen. Dit geschiedt tot nu toe voornamelijk op de bestaande olievelden. Automatisering moet zorgen voor een versnelde doorvoer van de ruwe olie tijdens het transport en in de periode 1971-1974 werden 90 percent van de ruwe olie producerende districten geautomatiseerd.

Ook bij de exploratie en exploitatie tracht de Sovjet-Unie zoveel mogelijk nieuwe technieken in te voeren. Om dit versneld te kunnen doen heeft zij reeds belangrijke contracten afgesloten met westerse ondernemingen in de VS en Japan en er zullen er ongetwijfeld meer volgen.

De Sovjet-Unie beschikt over grote reserves aan ruwe olie, maar de productie kosten zullen in de toekomst ongetwijfeld toenemen. De belangrijkste aangetoonde reserves zijn in:

- Samothlor ca. 14,6 miljard bbl;
- Ust-Balyk ca. 2,85 miljard bbl;
- Salym ca. 15 miljard bbl.

Na 1980 heeft de Sovjet-Unie nog goede hoop aanzienlijke reserves te vinden in W-Siberië, ten noorden van de Tyumen provincie, en in, of nabij, het Pool gebied waar nu reeds aardgas wordt geproduceerd.

Hoofdstuk C: Landstrijdkrachten

Geheim

1. Samenvatting

Gedurende de eerste helft van mei vond bij de Sovjet strijdkrachten de halfjaarlijkse personeelsuitwisseling plaats; mede hierdoor was de oefenactiviteit in de verslagperiode slechts gering. Er zijn aanwijzingen dat de Sovjet strijdkrachten beschikken over luchtmobiele eenheden.

Geheim

2. Activiteiten

Zoals gebruikelijk in mei, vond bij de Warschaupakt landstrijdkrachten slechts geringe oefen-/opleidingsactiviteit plaats. Gedurende de eerste helft van de maand vond bij de Sovjet strijdkrachten de halfjaarlijkse personeelwisseling plaats, waarbij nog meer dan in het verleden reeds het geval was gebruik werd gemaakt van luchttransport.

Bij de NVA loopt de basisopleiding van de begin mei opgekomen dienstplichtigen ten einde, terwijl bij de Poolse en Tsjechoslowaakse strijdkrachten reeds een aanvang werd gemaakt met de onderdeelopleiding.

Met name in Polen werd hierbij reeds op tamelijk uitgebreide schaal gebruik gemaakt van de grote oefenterreinen.

In de komende weken kan rekening worden gehouden met sterk toenemende activiteit bij GSVG en NVA.

3. Sovjet-Unie

Geheim

a. Sovjet Luchtmobiele eenheden

Volgens nog niet bevestigde berichten zouden de Sovjets in het Militair District Transbaikal in de jaren 1968-1969 een nieuw type eenheid hebben geformeerd.

Het personeel van deze eenheid is afkomstig van diverse wapens en dienstvakken uit alle delen van de Sovjet-Unie.

In oktober 1969 was de sterkte van deze eenheid 3.000 man; de eenheid werd aangeduid als "luchtmobiele brigade" ("avia dessantnaya brigada").

Deze brigade zou de tweede in zijn soort zijn; de eerste en enige andere vergelijkbare eenheid bevindt zich in de DDR.

Het personeel van de eenheid draagt schouderemblem welke overeenkomen of veel lijken op die van de luchtlandingseenheden (para's).

De opleiding van het personeel van de eenheid bestaat o.a. uit het springen uit bewegende helicopters. (G) (F-6)

Commentaar: Reeds geruime tijd besteden de Sovjets veel aandacht aan heliborne operaties. Deze operaties gaan steeds meer een vast deel uitmaken van hun offensief tactisch optreden. Voorzover dezerzijds is bekend, worden heli-operaties in bijna alle gevallen uitgevoerd door mechinfanterie-eenheden.

Speculaties en vage aanwijzingen omtrent de formatie van speciale luchtmobiele eenheden, door de Sovjets, doen al enige tijd de ronde.

Wat in bovenstaand bericht wordt bedoeld met de

"vergelijkbare eenheid in de DDR" is niet geheel duidelijk. Hoewel er aanvankelijk vage aanwijzingen bestonden dat naast het verschijnen van "assault helicopter eenheden" in Parchim, Stendal en Brandis hier ook speciale (infanterie) eenheden zouden zijn geleverd, is dit later nooit bevestigd.

Door enkele landen wordt wel aangenomen dat in de GSVG een luchtlandingseenheid (para's) ter grootte van ongeveer een brigade aanwezig is.

Deze mening is vooral gebaseerd op de vele waarnemingen van Sovjet luchtlandingsoefeningen in de DDR. Subordinatie, lokatie en samenstelling is echter (nog) niet bekend.

Het voordeel van speciale luchtmobiele eenheden is dat ze, in vergelijking met een mechinfanterie eenheid, sneller inzetbaar zijn, over een betere, aangepaste bewapening en uitrusting beschikken en beter opgeleid zijn voor het uitvoeren van diverse opdrachten. Dit maakt hun inzet eenvoudiger en effectiever.

b. Inspecties bij de strijdkrachten

De Sovjet strijdkrachten houden regelmatig inspecties op divisie niveau en hoger voor alle wapens en dienstvakken.

Deze inspecties worden gecoördineerd en geleid door Maarschalk van de Sovjet-Unie, Moskalensko, Hoofdinspecteur van het ministerie van Defensie, tevens plaatsvervangend minister van Defensie. In deze functie moet hij erop toezien dat het leger voortdurend efficiënt werkt en steeds een hoge graad van gevechtvaardigheid bezit. Zijn staf bestaat uit algemeen bekende, tamelijk oude officieren (+ 70 jaar). In theorie inspecteren deze eenheden van het wapen, waarbij zij zelf in actieve dienst gediend hebben; in de praktijk komt het er echter op neer dat zij zich slechts met protocollaire zaken bemoeien.

Moskalensko zelf is 72 jaar oud. Over hem gaat het gerucht dat hij op een vergadering van het politbureau persoonlijk het Hoofd van de KGB (Beria) neerschoot.

Inspecties vinden 2 maal per jaar plaats. In het voorjaar om de ervaringen in de winter opgedaan, te testen en in de herfst waarbij de gehele oefenstaf wordt doorgenomen.

Men volgt altijd dezelfde methode. De eenheid treedt op de appelplaats aan waarna de inspecteurs bereid zijn om eventuele klachten van officieren en soldaten aan te horen.

Om een indruk van het moreel van de troep te krijgen worden ook het strafregister en de klachten annex ideeënbus doorgenomen.

Vervolgens wordt de groep verdeeld waarna de inspecteurs de vele aspecten van het militair zijn doornemen zoals :

- a) politiek en ideologie;
- b) discipline;
- c) lichamelijke conditie;
- d) vaardigheid met het wapen;
- e) het bedienen van groepswapens;
- f) Of een tankbemanning geoefend is in het overnemen van elkaars functie.
- g) tactiek etc.

Tot slot wordt de eenheid beoordeeld:

- a) uitstekend;
- b) goed;

- c) voldoende;
- d) onvoldoende.

Inspectie teams gaan als volgt te werk:

Het ministerie van Defensie inspecteert de Militaire Districten en de strijdkrachten buiten de SU, die op hun beurt de legers weer inspecteren etc.

Militaire Districten en Groepen van Strijdkrachten hoeven niet noodzakelijkerwijs die legers te inspecteren die aan hun ondergeschikt zijn; zij kunnen ook belast worden met inspecties buiten hun territorium.

Over het algemeen is men wel beducht voor deze inspecties . Een onvoldoende (lees minder goede) beoordeling kan voor een commandant het einde van zijn loopbaan betekenen. (R) B-2

DEEL II: Midden-Oosten/Noord-Afrika

Geheim

1. Samenvatting

Na het bezoek van de Egyptische minister Fahmi aan Moskou lijkt er nauwelijks enige verbetering te zijn opgetreden in de relatie SU-Egypte.

Met het onderstrepen van de goede verhouding met Syrië lijkt de SU Egypte onder druk te willen zetten om haar beleid meer op Moskou af te stemmen.

Uit het weinig geslaagde bezoek van PLO-leider Arafat aan Moskou, blijkt opnieuw dat er meningsverschillen bestaan tussen de Sovjet leiders en de Palestijnen.

Er bestaan duidelijke aanwijzingen dat Irak er op uit is om onafhankelijker van de SU te worden.

Het conflict tussen Irak en Syrië verzwakt de Arabische positie t.o.v. Israël en is een nieuwe belemmering voor het succesvol bijeenroepen van de Geneefse vredesconferentie.

Geheim

2. De verhouding Egypte-SU

De Egyptische minister van Buitenlandse Zaken Fahmi heeft van 19-22 april een officieel bezoek aan de SU gebracht. Na afloop verklaarde de minister dat hij met bevredigende resultaten Moskou had verlaten. Hij karakteriseerde de besprekingen als een "belangrijke stap voorwaarts". Egypte en de SU zouden het o.m. eens zijn over de deelname van de PLO aan de toekomstige vredesconferentie in Genève. (B-3) (W) (R)

Commentaar: Fahmi's trip vormde een onderdeel van Egypte's huidige pogingen om de standpunten van alle belangrijke betrokken partijen bij het M.O. conflict af te tasten. De SU is er op uit om via het pressiemiddel van militaire steun en aflossing van schulden Egypte zoveel mogelijk haar beleid te laten afstemmen op haar inzichten en belangen. Dit alles tegen het licht van de recentelijk mislukte diplomatieke missie van Kissinger en de op stapel staande Geneefse conferentie waar de SU mede voorzitter van is.

De verklaringen van beide zijden tijdens de conferentie en in het officiële communiqué na afloop, suggereren dat er geen sprake is van een opmerkelijke verbetering in de relaties.

De SU is er kennelijk niet in geslaagd om Egypte er toe te bewegen haar onafhankelijke koers te laten voeren en haar beleid meer op Moskou af te stemmen. Opvallend was dat in geen enkele verklaring verwezen werd naar een mogelijke oplossing van de bestaande problemen tussen Moskou en Caïro t.a.v. de wapenleveranties en het aflossen van de Egyptische schulden. Ook uitspraken van Sovjet minister Gromyko wijzen erop dat er nog diepgaande meningsverschillen bestaan en dat Caïro vooralsnog niet bereid is toe te geven. Gromyko herinnerde zijn gast eraan dat, "terwijl de SU er op uit is om de betrekkingen te verbeteren, dit alleen maar mogelijk is als de Egyptische leiders een zelfde soort intentie aan de dag leggen ten aanzien van de SU".

Geheim

3. De verhouding Syrië - SU

De Syrische minister van Buitenlandse Zaken Khaddam kwam op 23 april in Moskou aan voor een officieel bezoek op uitnodiging van de Sovjet regering. Tegelijkertijd bezoekt de Sovjet CGS Kulikov Damaseus. Hij had een ontmoeting met president Asad en de Syrische militaire leiders. Waarschijnlijk gingen de gesprekken over de aard en de omvang van Sovjet wapenleveranties aan Syrië.

(B-2) (R) (W)

Commentaar: Uit het na afloop van het bezoek van Khaddam uitgegeven communiqué kan men niet duidelijk op maken of er vooruitgang is geboekt bij het bepalen van een gemeenschappelijke Syrisch-Russisch beleid t.a.v. het bijeenroepen van de vredesconferentie in Genève. In het bijzonder t.a.v. de deelname van de PLO bestaan er waarschijnlijk nog meningsverschillen.

De Syriërs zijn voor een "volwaardige" participatie van de PLO, maar zijn vaag over het tijdstip waarop de Palestijnen mogen deelnemen. Bovendien laten zij de mogelijkheid open dat de PLO vertegenwoordigers deelnemen binnen het kader van een andere delegatie.

Het Syrisch-Russische communiqué was voor wat betreft bilaterale kwesties opmerkelijk warmer van toon dan dat wat werd uitgegeven na afloop van Fahmi's bezoek, drie dagen eerder. De SU onderstreepte wederom haar betrokkenheid bij het opbouwen van een sterk Syrisch leger en prees nadrukkelijk de Syrische politieke opstelling van de laatste tijd. Mogelijk zijn deze verklaringen bedoeld om uiting te geven aan het ongenoegen over de weinig welwillende houding van Egypte.

Geheim

4. SU en de PLO

Een PLO delegatie o.l.v. Arafat heeft een bezoek van enkele dagen aan Moskou gebracht. De Palestijnen hebben onderhandeld met minister Gromyko maar niet met Brezhnev of Kosygin. De besprekingen waren voornamelijk bedoeld om een oplossing te vinden voor de bestaande meningsverschillen tussen Moskou en de Palestijnen over de wijze waarop het Arabisch-Israëliësch conflict opgelost moet worden en de rol welke de PLO in het diplomatieke overleg moet vervullen. De onderhandelingen duurden langer dan oorspronkelijk aangekondigd was. (B-3) (R) (W)

Commentaar: Het feit dat Arafat cs niet met de belangrijkste leiders spraken, alsook de verlenging van de besprekingen wijzen erop dat er belangrijke meningsverschillen bestaan tussen Moskou en de PLO. In officiële verklaringen wordt zorgvuldig vermeden om aan deze geschilpunten te refereren. Behalve de wijze waarop het M.O. conflict opgelost moet worden, bestaan er waarschijnlijk ook ernstige verschillen van inzicht over de aard en houding van de PLO bij een toekomstige vredesregeling. De SU wil vermoedelijk invloed uitoefenen op de (samenstelling van) de toekomstige Palestijnse regering, al of niet in ballingschap. Er zijn aanwijzingen dat Moskou niet erg enthousiast is over de figuren die volgens de huidige PLO in zo'n regering zitting zouden moeten nemen.

Ondanks de meningsverschillen moet het overigens niet uitgesloten worden geacht dat de SU erin heeft toegestemd om wapens aan de PLO te leveren. Dit zou dan wellicht moeten gebeuren via Tsjechoslowakije het land waar Arafat op bezoek ging nadat hij uit Moskou vertrokken was.

Waarschijnlijk wil de SU de risico's van min of meer openlijke betrokkenheid meer op de schouders van "satelliet-landen" laten rusten, om zelf meer ruimte te hebben voor een diplomatieke bemiddelingsrol bij het oplossen van het Arabisch-Israëliëse conflict.

Geheim

5. De verhouding Irak-SU

Er bestaan aanwijzingen dat de relaties tussen Irak en de SU een zekere verkoeling hebben ondergaan. Het bezoek van een Iraakse militaire missie o.l.v. CGS Shanshal, gevolgd door een bezoek van vice president Hussein aan Moskou zou niet zo succesvol zijn verlopen.

Dit kan o.m. afgeleid worden uit het feit dat Hussein's bezoek slechts anderhalve dag duurde in plaats van de aangekondigde drie dagen. De Sovjet zouden niet zonder meer geneigd zijn voort te gaan met de levering van grote aantallen geavanceerde wapens. Daarnaast zou de voorziening van reserve-onderdelen nogal wat problemen met zich mee brengen.

Bij Hussein's bezoek is ook het geschil met Syrië (zie punt 6) ter sprake gekomen. Kosygin zou bij deze gelegenheid opgemerkt hebben dat de SU weliswaar met de bouw van de omstreden dam had geholpen, maar dat zij zich geenszins verantwoordelijk voelde voor het politieke beleid dat Irak t.a.v. deze dam voerde. Wel bood Kosygin zijn bemiddeling aan inzake het dispuut. Hiervoor nodigde hij de Syrische minister van Buitenlandse Zaken uit. (C-3) (R) (Gr)

Commentaar: De laatste maanden ontwikkelt het Iraakse beleid zich in de richting van een grotere mate van onafhankelijkheid van de SU.

Vooraf Hussein, "de tweede man" van het land lijkt erop uit om nauwere economische banden met het Westen aan te gaan knopen, om daarmee te voorkomen dat de toekomst van Irak min of meer exclusief in de handen van de SU zal komen te liggen. Bovendien lijken veel vooraanstaande Irakezen tot het inzicht te komen dat Westerse steun in veel opzichten kwalitatief superieur is aan die van Moskou. De meer autonome houding van Irak van de laatste tijd wordt vooral mogelijk gemaakt door de enorm gestegen olie revenuen, waardoor het land in een sterkere onderhandelings-positie is komen te verkeren. Daarnaast heeft Bagdad met het "wegvallen" van het Koerdenprobleem en de verbeterde relatie met Iran haar handen meer vrij gekregen om zich op dit nieuwe beleid te concentreren. Intern bestaat er in de Irakese hoofdstad echter nog aanzienlijk verdeeldheid over de te volgen koers. Voorlopig lijkt de lijn van Hussein evenwel de overhand te hebben.

Geheim

6. De verhouding Syrië-Irak

De verhouding tussen Syrië en Irak is de laatste tijd ernstig

verslechterd. Syrië beschuldigt Irak van een samenzwering om het regime in Damascus omver te werpen en te vervangen door leiders welke politiek-ideologisch meer in de lijn van Bagdad liggen. Syrië heeft als reactie het water opgehouden bij de Tabana-dam in de Eufhraat, waardoor honderdduizenden Irakezen in hun bestaan bedreigd worden. Daarna werden door Irak twee pantserbrigades naar het noordwesten gedirigeerd. Deze verplaatsing was kennelijk bedoeld als dreiging t.o.v. de olievelden welke zich in het noord-oosten van Syrië bevinden.

Na deze gebeurtenissen kwamen er verscheidene bemiddelingspogingen op gang, onder meer op initiatief van president Sadat van Egypte en minister Yamani van Saoedi-Arabië. Vooralsnog is er echter geen bevredigde oplossing gevonden voor de bestaande geschilpunten tussen Irak en Syrië. (B-3) (R) (Gr) (W)

Commentaar: Hoewel de verhouding het dieptepunt nadert, moet het onwaarschijnlijk worden geacht dat dit geschil op militaire wijze beslecht zal gaan worden. Wel is het duidelijk dat dit nieuwe inter-Arabische conflict de Arabische positie t.o.v. Israël verzwakt. Dit geschil is opnieuw een illustratie van de geringe mate van feitelijke Arabische eenheid.